

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง ของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

Integrating Buddhist Principles to Promote Political Leadership of Local
Politicians in Wiang Ka Long Sub-District Municipality
Wiang Pa Pao District Chiang Rai Province

1. พระจิรัฏฐกรวิชัย วชิรญาโน (ลาภใหญ่), 2. พระมหากิตติพงษ์ กิตติญาโน, 3. สมยศ ปัญญามาก
1. Phra Chirattakornwit Wachiranyano (Laph Hiy), 2. Phramaha Kittipong Kittiyano,
3. Somyot Panyamak

สังกัด: 1., 2., 3. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Affiliation: 1., 2., 3. Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus

* Author E-mail: 68-6710204004@mcu.ac.th

Received: 2025-11-26

Revised: 2026-01-12

Accepted: 2026-01-27

Articles ID: e3126

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง และ 3) เสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง เป็นการศึกษาแบบผสมผสานวิธี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.81$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.84$)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศและรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ในขณะที่ประชาชนที่มีอายุ ระดับ การศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำท้องถิ่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่งผลให้ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยในประเด็นดังกล่าว

3. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น แบ่งเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมคุณภาพชีวิต การจัดระเบียบชุมชน และการศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม โดยขับเคลื่อนผ่านหลักปาปณิกรรม 3 ประกอบด้วย 1) จักขุมา เน้นภาวะผู้นำเชิง

วิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล เห็นคุณค่ามรดกวัฒนธรรม และวางแผนพัฒนาเชิงรุกอย่างยั่งยืน 2) วิธูโร มุ่งเสริมสร้างผู้นำบนฐานความรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ ความเข้าใจกฎหมาย และระเบียบบริหารจัดการ 3) นิสสัยสัมปันโน เน้นภาวะผู้นำเชิงความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายภาคีร่วมกับสถาบันศาสนา ประชาชนชาวบ้าน และการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำสำคัญ: 1.การบูรณาการ; 2.หลักพุทธธรรม; 3.ภาวะผู้นำทางการเมือง; 4.นักการเมืองท้องถิ่น

ABSTRACT

This research aims to 1) study the level of local leadership in Wiang Kalong Subdistrict Municipality, 2) compare the opinions of the public on local leadership in Wiang Kalong Subdistrict Municipality, and 3) propose guidelines for integrating Buddhist principles to promote local leadership in Wiang Kalong Subdistrict Municipality. This is mixed-methods research. The research instrument was a questionnaire, with a sample size of 380 people. Data was analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as in-depth interviews with 10 key informants. Data was then analyzed using descriptive content analysis.

The research findings revealed that:

1. The overall political leadership of local politicians, across all four aspects, had a high mean score ($\bar{X} = 3.81$). When categorized by item, religion, arts and culture, traditions, and local wisdom ranked first, showing a high level of satisfaction with a mean score ($\bar{X} = 3.84$).

2. A comparison of public opinion categorized by personal factors showed that people with different genders and incomes had significantly different opinions on local leadership at the .05 statistical significance level. Therefore, the research hypothesis is accepted. While people of different ages, educational levels, and occupations did not have statistically significant differences in their opinions regarding local leadership, this led to the rejection of the research hypothesis on this issue.

3. The approach to integrating Buddhist principles to promote political leadership among local politicians is divided into four main areas: infrastructure, quality of life promotion, community organization, and religion, arts, and culture. This is driven through the three principles of Papanikadhamma, which consist of: 1) Chakkhuma, emphasizing visionary leadership, foresight, appreciation of cultural heritage, and proactive, sustainable development planning; 2) Vithuro, aiming to strengthen leaders based on knowledge, empirical data analysis, understanding of laws, and administrative regulations; 3) Nissayasampanno, emphasizing cooperative leadership, building networks with religious institutions, local scholars, and public participation.

Keywords: 1. Integration; 2. Buddhist Principles; 3. Political Leadership; 4. Local Politicians

บทนำ

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์กลายเป็นโลกที่มีการเชื่อมกันถึงกันได้โดยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับโลกในทุกด้าน ๆ ทั้งภาคธุรกิจ ภาคการศึกษา รวมถึงการบริหารงานของภาครัฐ เมื่อมีการเข้าถึงองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ผู้นำจึงต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ผู้นำด้านเศรษฐกิจของโลก เช่น สหรัฐอเมริกา จีน มีการปรับตัว โดยผู้นำประเทศได้กำหนดนโยบาย เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และมีการพัฒนาโครงสร้าง การบริหารงาน การบริหารงานคน ให้เป็นรูปแบบสมัยใหม่ที่มีความชัดเจนรวดเร็วมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล รวมถึงผู้นำด้านเศรษฐกิจโลกที่ต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นการเปลี่ยนแปลงของประเทศ ผู้นำด้านเศรษฐกิจโลกนี้ส่งผลให้ประเทศที่กำลังพัฒนาต้องมีการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, 2561)

การปกครองท้องถิ่นเป็นรูปแบบการปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินการบางอย่าง โดยดำเนินการกันเองเพื่อบำบัดความต้องการของตนเอง การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การมีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมของรัฐหาได้ไม่เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการบริหารประเทศเพื่อให้สนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริงเพื่อให้ประหยังบประมาณของรัฐในการบริหารประเทศและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและมีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้เป็นอย่างดี (โกวิทย์ พวงงาม, 2550) การปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยในระยะแรกเป็นรูปแบบที่ส่วนกลางมีอำนาจมาก ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ มาเป็นลำดับจนได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จึงมีการปรับปรุงรูปแบบขององค์กรปกครองท้องถิ่น โดยการกระจายอำนาจด้านการเงิน การคลัง งบประมาณ และการจัดเก็บภาษีต่าง ๆ และให้มีการควบคุมผู้บริหารท้องถิ่นโดยประชาชน ด้วยการเข้าชื่อเสนอ ขอบังคับท้องถิ่น และเข้าชื่อถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่นได้ด้วย ซึ่งเมื่อมีการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องครบถ้วนสมบูรณ์ ท้องถิ่นจึงมีอำนาจอิสระในการบริหารงานของตนเองได้มากขึ้น ซึ่งส่วนกลางก็ยังมีกลไกในการกำกับดูแลการดำเนินการของท้องถิ่นผ่านคณะกรรมการระดับต่าง ๆ ในรูปแบบไตรภาคี ทำให้การใช้อำนาจจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น เกิดดุลยภาพที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งหน้าที่ที่สำคัญอย่างมากคือ การบริหารราชการและการทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ผู้นำต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ รวมถึงประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำหรือผู้บริหารจึงต้องเป็นบุคคลที่มีภาวะผู้นำสูง มีทักษะในการบริหารองค์กรกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเอง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงโลกมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ผู้นำจึงถือว่าเป็นกุญแจสำคัญในการบริหารงานขององค์กรเป็นผู้ที่จะช่วยผลักดันให้องค์กรประสบความสำเร็จ

อย่างไรก็ตาม ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (Leadership) คือ ผู้ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่นเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กร เนื่องจากผู้นำเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายในการบริหาร การจัดการ รวมถึงการริเริ่ม การวางแผน การบริการ การกำกับการและดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ปัญหาต่างๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายขององค์กรในทุกๆ ด้าน ผู้นำจึงต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติที่เหมาะสมทั้งในทางปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลให้มีความต้องการที่ถูกต้องดีงามและให้หมู่ชนมีการประสานความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตามความต้องการของคนทั้งสองฝ่าย ดังนั้น ในทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำ โดยเฉพาะในยุคสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่เป็นยุคโลกไร้พรมแดน ซึ่งในแง่ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีต่างๆ

ย่อมส่งผลให้ศักยภาพในการแข่งขันขององค์กรสูงขึ้นตามลำดับ และผู้นำที่ได้นอกเหนือจะต้องมีความรับผิดชอบต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องแล้วจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรม โดยต้องอาศัยหลักการทั้งศาสตร์สากลและพุทธศาสนามาบูรณาการในการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการพัฒนาตนเองและนำพาองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรม จึงเป็นสิ่งที่ผู้นำต้องตระหนักในบทบาทหน้าที่ การกิจ ความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่อย่างยิ่งยวดต่อองค์กรและชุมชน เช่นนั้นแล้วผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีทั้งความรู้ความสามารถ ทักษะและศักยภาพ รวมไปถึงความมีคุณธรรมจริยธรรมสูง กล่าวได้ว่าเมื่อผู้บริหารเป็นผู้นำที่มีจริยธรรมแล้ว ย่อมได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่นศรัทธา จนผู้ตามทำงานเต็มความสามารถให้บรรลุวัตถุประสงค์ แต่ในทางตรงกันข้าม หากผู้บริหารไม่มีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมแล้ว ความเชื่อ ความศรัทธาก็จะเสื่อมลง เทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นองค์กรหนึ่งที่มีศักยภาพในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนทั่วไป และสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้ การนำหลักปาปนิกรรม มาประยุกต์ใช้จะทำให้คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลเวียงกาหลงนั้นมีภาวะผู้นำที่ดี เพราะหลักปาปนิกรรมเป็นหลักธรรมที่จะส่งเสริม ในเรื่องการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมองสภาพเหตุการณ์ออก และจะวางแผน เป็นผู้ชำนาญในงานรู้จักวิธีการไม่บกพร่องในหน้าที่ ที่ตนได้รับผิดชอบ และเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี และได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษา “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย” เพื่อให้เกิดความเป็นภาวะผู้นำที่ทันต่อสมัยในการนำองค์กรสู่ความสำเร็จยังต้องประกอบไปด้วยคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ได้นำมาบูรณาการให้เกิดเป็นแบบอย่างในการบริหารงานและเป็นฐานข้อมูลเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ขององค์กรต่างๆ ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมวิธี (Mixed Methods Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
2. การวิจัยเชิงปริมาณ การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณสามารถทำได้โดยปฏิบัติตามขั้นตอนดังต่อไปนี้
 - 2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปได้แก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 7,602 คน (เทศบาลตำบลเวียงกาหลง, 2565) คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโรยามาเน่ (สุวิมล ติรกันันท์, 2546) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ รวม 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นลักษณะคำถาม โดยมีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale) (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2549) ดังนี้

5 หมายถึง	ระดับ	มากที่สุด
4 หมายถึง	ระดับ	มาก
3 หมายถึง	ระดับ	ปานกลาง
2 หมายถึง	ระดับ	น้อย
1 หมายถึง	ระดับ	น้อยที่สุด

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ทำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัย และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึง นายกองค์เทศมนตรีตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

2) ผู้วิจัย ลงพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย แล้วทำการชี้แจง หลังจากนั้นดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ถูกเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นขอให้กลุ่มตัวอย่างส่งข้อมูลกลับมายังผู้วิจัย

3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ใช้วิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (percentage)

2) วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยพิจารณาจากขอบเขตของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการแบบสอบถามผลที่ได้จากการแปลผล (สำเร็จ จันทรสวรรณ, 2550) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.50-1.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50	หมายถึง	อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50	หมายถึง	อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00	หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด

3) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิเคราะห์ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Statistic) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ ขั้นตอนการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพมีลักษณะ ดังนี้

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 รูปหรือคน ดังนี้

- 1) กลุ่มนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงกาหลง จำนวน 2 คน
- 2) กลุ่มนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงกาหลง จำนวน 2 รูป
- 3) นักการเมืองท้องถิ่นในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงกาหลง จำนวน 4 คน
- 4) กลุ่มผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงกาหลง จำนวน 2 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะลึกเสริมผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) นำหนังสือจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยาถึงผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์
- 2) สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเป้าหมายพบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย และแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3) กำหนดนัดหมายวันเวลาที่ จะดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เตรียมตัว และเตรียมเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 4) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และบุคคลอื่น ๆ โดยใช้วิธีการบันทึกเทป จดบันทึก และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มเป้าหมาย

จากนั้น นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ทำการสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ โดยการหาความเชื่อมโยงระหว่างกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละประเด็น แล้วสร้างข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบ และยืนยันข้อสรุปที่ค้นพบดังกล่าว โดยการนำข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ที่ค้นพบไปตรวจสอบ และยืนยันกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ ว่ามีความสอดคล้องต้องกันกับข้อมูลจริง หรือไม่ เพียงใด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์โครงสร้าง สรุปแบบอุปนัย (Inductive Approach) และการตีความ (Interpretation) จากปรากฏการณ์ในพื้นที่ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอยางป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

(n=380)

ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง	ระดับภาวะผู้นำ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	3.83	1.10	มาก
2. ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต	3.78	1.10	มาก
3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย	3.80	1.23	มาก
4. ด้านการศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.84	1.11	มาก
รวม	3.81	1.14	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอยางป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) และด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาล ตำบลเวียงกาหลง อำเภอยางป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ตามปัจจัยส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาล ตำบลเวียงกาหลง อำเภอยางป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศและรายได้ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอยางป่าเป้า จังหวัดเชียงราย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ การศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอยางป่าเป้า จังหวัดเชียงรายไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอยางป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง แบ่งเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมคุณภาพชีวิต การจัดระเบียบชุมชน และการศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม โดยขับเคลื่อนผ่านหลักปาปนิกรรม 3 ประกอบด้วย 1) จักขุมา: เน้นภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล เห็นคุณค่ามรดกวัฒนธรรม และวางแผนพัฒนาเชิงรุกอย่างยั่งยืน 2) วิธโร: มุ่งเสริมสร้างผู้นำบนฐานความรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ ความเข้าใจกฎหมาย และระเบียบบริหารจัดการ เพื่อการตัดสินใจที่มีเหตุผลและโปร่งใส 3) นิสสยสัมปันโน: เน้นภาวะผู้นำเชิงความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายภาคีร่วมกับสถาบันศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน และการมีส่วนร่วมของประชาชน

การบูรณาการทั้งสามหลักร่วมกัน ช่วยส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นมีภาวะผู้นำที่มีคุณธรรม สามารถบริหารจัดการทรัพยากรและแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นเวียงกาหลงให้มีความเข้มแข็ง สงบสุข และยั่งยืนอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย รวมทุกด้าน โดยภาพรวมมี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง คือ ด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.84$) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.83$) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X} = 3.80$) และด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 3.78$) เป็นลำดับสุดท้ายตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่านักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการสาธารณะที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงถึงการมีสมรรถนะหลักการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปาณิสรา ตรัสสร (2559) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตแขวง จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษาพบว่าระดับภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอแขวง จังหวัดกาฬสินธุ์พบว่า โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึง ความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชาติชัย อุดมกิจมงคล (2560) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลในเขตจังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการให้ความสำคัญต่อบุคคลมีภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงใน ระดับมากส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การกระตุ้นทางปัญญามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงใน ระดับปานกลาง และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานโดยรวมของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดสกลนครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์กัน ในระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์ทางบวก ($r=0.737$) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาทิพย์ สุจริตกุล (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคประเทศไทย 4.0 กรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต” ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านการมีอิทธิพล อย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นชาวปัญญา และด้านการคำนึงถึงปัจเจกชน และพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงฯ กับด้านมีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับสูง ในด้านการกระตุ้นชาวปัญญา ($r=0.70$) และมีความสัมพันธ์ใน

ทิศทางเดียวกันในระดับปานกลางกับด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($r=0.68$) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($r=0.62$) ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ($r=0.67$)

2. ผลการเปรียบเทียบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาล ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า การเปรียบเทียบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาล ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศและรายได้ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มี อายุ การศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นักการเมืองท้องถิ่นในตำบลเวียงกาหลงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางเพศ และฐานะทางเศรษฐกิจ ของประชาชนในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้การบูรณาการหลักปาปนิกรรมสามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายได้อย่างทั่วถึง ในขณะที่ด้านอายุและการศึกษาถือเป็นจุดแข็งที่ผู้นำสามารถใช้สื่อสารแบบรวมศูนย์ได้เพราะมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของวุฒิกกร สุวิทย์พันธุ์ (2558) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนมีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรี ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณรงค์ วุฑฒิเมธี (สงขลิจิตร) (2556) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการตามหลักทศพิธราชธรรมของ บริษัท เอ็นอีซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารจัดการตามหลักทศพิธราชธรรมของ บริษัท เอ็นอีซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน พบว่า บุคลากรที่มีเพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามหลักทศพิธราชธรรมของ บริษัท เอ็นอีซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด ไม่แตกต่าง จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง แบ่งเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมคุณภาพชีวิต การจัดระเบียบชุมชน และการศาสนาศิลปวัฒนธรรม โดยขับเคลื่อนผ่านหลักปาปนิกรรม 3 ประกอบด้วย 1) จักขุมา: เน้นภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล เห็นคุณค่ามรดกวัฒนธรรม และวางแผนพัฒนาเชิงรุกอย่างยั่งยืน 2) วิธูโร: มุ่งเสริมสร้างผู้นำบนฐานความรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ ความเข้าใจกฎหมาย และระเบียบบริหารจัดการ เพื่อการตัดสินใจที่มีเหตุผลและโปร่งใส 3) นิสสยสัมปันโน: เน้นภาวะผู้นำเชิงความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายภาคีร่วมกับสถาบันศาสนา ประชาชนชาวบ้าน และการมีส่วนร่วมของประชาชน การบูรณาการทั้งสามหลักร่วมกัน ช่วยส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นมีภาวะผู้นำที่มีคุณธรรม สามารถบริหารจัดการทรัพยากรและแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนา

ท้องถิ่นเวียงกาหลงให้มีความเข้มแข็ง สงบสุข และยั่งยืนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณรงค์ วุฑฒิเมธี (สังขวิจิตร) (2556) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตรของ บริษัท เอ็นอีซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด พบว่า 1) การบริหารจัดการตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตรของ บริษัท เอ็นอีซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านการจกขุม (วิสัยทัศน์) ($\bar{X} = 3.77$) ด้านวิธูโร (การจัดการ) ($\bar{X} = 3.69$) และด้านนิสสยสมปนโน (มนุษยสัมพันธ์) ($\bar{X} = 3.61$) 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารจัดการตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตรของ บริษัท เอ็นอีซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน พบว่า บุคลากรที่มีเพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตรของ บริษัท เอ็นอีซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด ไม่แตกต่าง จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตรของ บริษัท เอ็นอีซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด ด้านจกขุม (วิสัยทัศน์) (1) วิสัยทัศน์ที่คิดขึ้นขาดการมีส่วนร่วมจากคนรุ่นใหม่ (2) ไม่สามารถสื่อสารให้ทุกคนเข้าใจตรงกัน เพื่อการทำงานที่มุ่งไปที่เป้าหมายเดียวกัน ด้านวิธูโร (การจัดการ) (1) ผู้บริหารยังไม่มีกรกระจายอำนาจมายังผู้บริหารระดับล่างทำให้ภาระงานต่างๆถูกกระจุกตัวที่ผู้บริหารระดับบน (2) หัวหน้างาน บางคนยังขาดทักษะ คือใช้คนไม่ตรงกับงาน ส่งผลให้การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ไม่ชัดเจนทำให้คนทำงานเกิดความสับสน ด้านนิสสยสมปนโน (มนุษยสัมพันธ์) (1) ผู้บริหารระดับสูงและพนักงานมีปัญหาเรื่องมนุษยสัมพันธ์ มีการใช้อำนาจกดขี่ (2) บริษัทมีคณูญ์ปุ่นทำงานด้วยคนไทย (พนักงาน) ไม่กล้าที่จะเข้าไป คุยด้วยเพราะไม่เก่งภาษาอังกฤษ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอภิรัตน์ ฐิตวิริโย (ดาประโคน) และ และสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (2561) ได้ศึกษา เรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา(การบริหารการศึกษา)” ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาคุณลักษณะการบริหารงานตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตรของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านนิสสยสัมพันธ์ ด้านวิธูโร ด้านจกขุม 2) การศึกษาหลักและวิธีการพัฒนาคุณลักษณะการบริหารงานตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตรของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการวางแผน มีความรอบคอบ กล้าตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์และกำหนดทิศทาง มีทักษะด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ มีประสบการณ์ มีความขยันหมั่นเพียรในการฝึกฝน ตั้งใจอดทน ให้ความช่วยเหลือ มองโลกในแง่บวก สร้างความสัมพันธ์ มีจิตอาสา ซื่อสัตย์ จริงใจ มีสัจจะ คำนับสัญญา มีจิตใจเป็นกลาง กระจายอำนาจ ส่งเสริมการศึกษา นำหลักธรรมมาใช้มีเหตุและผล มีความรอบคอบ ใส่ใจประเมินผล สร้างศรัทธาและความเชื่อมั่น 3) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะการบริหารงานตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตรสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้าน ดังนี้ คือ 1) ด้านจกขุม คือ การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองการณ์ไกล ประกอบด้วย สร้างวิสัยทัศน์ในองค์การมีความรู้ความสามารถ มีการวางแผน มีแนวความคิดใหม่ ๆ 2) ด้านวิธูโร คือ จัดการธะได้ดี มีความเชี่ยวชาญในงาน ประกอบด้วย ความหมั่นเพียรในการฝึกฝน มีเทคนิคและความถนัด มีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์การทำงาน มีทักษะความชำนาญในงานมีความตั้งใจ อดทนต่อการทำงาน 3) ด้านนิสสยสัมพันธ์ คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วย ความสุภาพอ่อนโยน เอาใจใส่ กระตือรือร้น มีใจผูกพันอยู่กับงาน สร้างมิตรภาพ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นการยกย่องให้เกียรติผู้อื่น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล แก้วอ่อน และคณะ (2565) ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการ

พัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้า
อุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 พบว่า 1) สภาพทักษะภาวะผู้นำของ
ผู้บริหารในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านทักษะวิสัยทัศน์
ด้านทักษะความร่วมมือด้านทักษะการสื่อสาร และด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ 2) แนวทางการพัฒนาทักษะ
ภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร มีดังนี้ 1) ทักษะด้านวิสัยทัศน์ คือ ผู้บริหารควรมองภาพในอนาคตที่
ต้องการให้เกิดขึ้นกับองค์กร สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในองค์กรมองไปที่เป้าหมายเดียวกันมีจุดมุ่งหมายอย่าง
เดียวกัน มีความสมัครสมานสามัคคีกัน 2) ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหารต้องวิเคราะห์จุดเด่นจุด
ด้อย จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรค เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานสู่การเป็นองค์กรในอนาคตเปิดโอกาสให้
ผู้ใต้บังคับบัญชาเสนอผลงานหรือแนวทางการดำเนินงานใหม่โดยไม่ตำหนิเมื่อเกิดข้อผิดพลาด ร่วมกัน
เสนอแนะปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ พัฒนางค์ความรู้รอบ
ด้านและฝึกฝนให้เชี่ยวชาญ 3) ทักษะด้านการสื่อสาร คือ ผู้บริหารควรมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เรียนรู้
หลักการพูดและการใช้ภาษาหมั่นฝึกฝนพัฒนาทักษะในการพูดเพื่อให้สามารถสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรทราบ
นโยบายไปในทิศทางเดียวกัน 4) ด้านทักษะความร่วมมือ คือ ผู้บริหารควรมีหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้
สามารถพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้จากความ สัมพันธ์ที่ดีนั้น การลดความขัดแย้งในองค์กร การรู้จักการผูกใจ การ
สร้างความเชื่อ ค่านิยม และความคาดหวังร่วมกัน ทำงานด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมือง
ท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้เชิง
ประจักษ์เกี่ยวกับ สภาพและระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในบริบทเทศบาลตำบล
อย่างเป็นระบบ โดยสามารถอธิบายได้ในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) งานวิจัยทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับลักษณะและระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น
ใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชนและการ
รักษาความสงบเรียบร้อย และด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสะท้อน
ให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่นมิได้จำกัดอยู่เพียงบทบาททางการบริหารหรือการใช้อำนาจ
ตามกฎหมายเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนใน
มิติทางสังคม วัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตอย่างรอบด้าน

2) งานวิจัยให้ความรู้เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้เห็น
ความแตกต่างของการแสดงออกด้านภาวะผู้นำในแต่ละมิติ และสะท้อนจุดแข็ง จุดอ่อน และประเด็นที่ควร
ได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในบริบทเทศบาลตำบลเวียงกาหลง องค์ความรู้ในส่วนนี้มีคุณค่าเชิงนโยบาย เนื่องจาก
สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการกำหนดแนวทางพัฒนาศักยภาพนักการเมืองท้องถิ่นอย่างตรงประเด็น

3) งานวิจัยก่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับศักยภาพของหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักปาปนิคธรรม 3
ประการ ในการอธิบายและยกระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น โดยแสดงให้เห็นว่าหลัก
จักขุมหา หลักวิจิตร และหลักนิสสัยสัมปันโน สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบคิดเชิงคุณค่าและเชิงปฏิบัติใน
การบริหารจัดการท้องถิ่นได้อย่างสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยร่วมสมัย

กล่าวโดยสรุป องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยนี้คือ ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมือง
ของนักการเมืองท้องถิ่นในระดับเทศบาลตำบล และบทบาทของหลักพุทธธรรมในการอธิบายและพัฒนาภาวะ
ผู้นำดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม

หลักพุทธธรรม

งานวิจัยก่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับศักยภาพของหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักปาปนิกรรม ๓ ประการ ในการอธิบายและยกระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น โดยแสดงให้เห็นว่าหลักจักขุมา หลักวิริโร และหลักนิสสยสัมปันโน

การเปรียบเทียบภาวะผู้นำ

งานวิจัยให้ความรู้เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้เห็นความแตกต่างของการแสดงออกด้านภาวะผู้นำในแต่ละมิติ และสะท้อนจุดแข็ง จุดอ่อน และประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในบริบทเทศบาลตำบลเวียงกาหลง องค์ความรู้ในส่วนนี้มีคุณค่าเชิงนโยบาย

ลักษณะภาวะผู้นำ

งานวิจัยทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับลักษณะและระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชนและการรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

Figure No. 1 New Knowledge

สรุป

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศและรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ในขณะที่ประชาชนที่มีอายุ ระดับ การศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำท้องถิ่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่งผลให้ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยในประเด็นดังกล่าว สำหรับแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น แบ่งเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมคุณภาพชีวิต การจัดระเบียบชุมชน และการศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม โดยขับเคลื่อนผ่านหลักปาปนิกรรม 3 ประกอบด้วย 1) จักขุมา เน้นภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล เห็นคุณค่ามรดกวัฒนธรรม และวางแผนพัฒนาเชิงรุกอย่างยั่งยืน 2) วิริโร มุ่งเสริมสร้างผู้นำบนฐานความรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ ความเข้าใจกฎหมาย และระเบียบบริหารจัดการ 3) นิสสยสัมปันโน เน้นภาวะผู้นำเชิงความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายภาคีร่วมกับสถาบันศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน และการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 มิติด้านการรับรู้เชิงจริยธรรม หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรทำความเข้าใจและให้ความรู้แก่ประชาชน เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น

1.2 มิติด้านเจตคติเชิงจริยธรรม หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสร้างความเข้าใจและการยอมรับเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ผ่านการประชาสัมพันธ์ และการอบรมต่างๆ ในองค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ

1.3 มิติด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรมหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนในเรื่องผลประโยชน์ โดยไม่เอื้ออำนาจ หรือเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จนทำให้เกิดผลเสีย ต่อองค์กร

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 นักการเมืองท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับงานบริหารท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม และการให้ข้อมูลให้กับประชาชน เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้น และควรให้ความสำคัญกับการตรวจสอบและ การดำเนินการในกรณีข้อเสียหายที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น และให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน

2.2 นักการเมืองท้องถิ่น ควรสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับชาติ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาในพื้นที่ให้พัฒนา ยิ่งขึ้น และควรสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งในการดำเนินงาน โดยการสนับสนุนการฝึกอบรมและพัฒนา ทักษะของบุคลากรท้องถิ่น เพื่อให้สามารถรับมือกับความท้าทายต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

2.3 นักการเมืองท้องถิ่น ควรสร้างช่องทางสื่อสารที่เปิดกว้าง และให้ความสำคัญกับการฟัง ความคิดเห็นจากประชาชน และสร้างโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญ และควรมีนโยบาย และกฎระเบียบที่ชัดเจนในการบริหารงาน ตลอดจนให้ความสำคัญกับการปฏิบัติ ตามนโยบายและกฎระเบียบนั้นๆ อย่างเคร่งครัด

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการส่งเสริมความโปร่งใสตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

3.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและให้ชุมชนเห็นความสำคัญต่อการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดสันติสุขสู่ชุมชน

3.3 ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อใช้ในการสร้างเสริมสันติสุขแบบองค์รวมของประชาชนในชุมชนจังหวัดเชียงราย

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2550). การปกครองท้องถิ่นว่าด้วยทฤษฎีแนวคิดและหลักการ. เอ็กซ์เปอร์เนท.
- จุฑาทิพย์ สุจริตกุล. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในยุคประเทศไทย 4.0 กรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*, 6(10), 4930–4943. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/215639>
- ชัยเสณัฐ พรหมศรี. (2561). ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารองค์กร: แนวคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษา. ปัญญาชน.
- ชาติชัย อุดมกิจมงคล. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดสกลนคร. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(พิเศษ), 305–315. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/bruj/article/view/247500>
- เทศบาลตำบลเวียงกาหลง. (2565). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565). เทศบาลตำบลเวียงกาหลง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2549). การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย: คุณสมบัติของการวัดเชิงจิตวิทยา. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาณิสรา ตรัสศรี. (2559). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขต แขวงจังหวัดกาฬสินธุ์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ดีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม].
- พระณรงค์ วุฒิเมธี (สังขวิจิตร). (2556). การบริหารจัดการตามหลักทฤษฎีปาปนิสตรของ บริษัท เอ็นอีซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ดีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอภิรัตน์ ลีตวิโร (ดาประโคน) และสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. (2561). ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 5(1), 41–53. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU/article/view/146277>
- พรพิมล แก้วอ่อน, วรกฤต เกื้อนช้าง, ประเทือง ภูมิภักตราคม, และพระราชวรชिरเมธี. (2565). แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิสตร ของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(2), 91–104. <https://doi.org/10.14456/jra.2022.35>
- วุฒิก สุธิตพันธ์. (2558). ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของนายกเทศมนตรีเทศบาล ตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ดีพิมพ์]. DSpace Repository. <https://buiir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/10534>
- สุวิมล ตีรกานนท์. (2546). การเลือกใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำเร็จ จันทรสวรรณ. (2550). สถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.